

CAPÍTOL 4

Passades tres setmanes des de la visita al Cercle Artístic de Girona, en Marià va assistir a la reunió extraordinària per defensar la seva posició. Hi van assistir un bon grapat de socis, ja que el tema principal a discutir, l'entrada de les dones com a sòcies, s'havia publicat a l'ordre del dia i havia creat forta controvèrsia. Molta gent es va posicionar i volia expressar la seva opinió.

Va començar prenent la paraula el president senyor Puigmartí.

—Com tots sabeu, acabem d'encetar el segle XX i els temps canvien. Tenim una proposta per fer canvis en els estatuts del Cercle, uns canvis encaminats a poder donar entrada a les dones com a sòcies del Cercle Artístic de Girona. Si algú vol preguntar alguna cosa o expressar la seva opinió, li dono la paraula.

—Les dones, dones aquí? —saltà un home prim, amb una llarga barba blanca i amb els ulls oberts com un mussol—. Qui és que s'ha begut l'enteniment? Aquí les dones no hi han de fotre res!

En Jeroni, era un dels pintors més vells tertulians del Cercle i tenia una molt bona reputació entre els assistents. Les seves paraules van ser seguides d'un sorollós murmuri d'aprovació.

En Marià saltà ràpidament.

—Això no és un bordell, senyors, és una institució artística. Cal que els hi recordi? Venim aquí a parlar d'art, i una dona no hi fa cap nosa, al contrari, pot aportar una visió femenina molt enriquidora a la nostra tasca.

—Ah! Ja veig —intervingué en Domènec, un escultor de mitjana edat, molt faldilletes—. Aquesta proposta l'ha fet en Marià, per la manera com la defensa... Ja es veu que està tocat per la tramuntana... Aquesta gent de l'Empordà...

—Sí, és proposta meva —afirmà en Marià—. I ve a tomb, perquè he tingut una noia d'alumna, que m'ha fet adonar que les dones són tan vàlides com els homes en el terreny de la pintura i de les arts en general.

—A veure si se'ns ha enamorat ara aquest! —va dir en to foteta en Dídac, un dibuixant que publicava historietes al diari.

—Tan sols us puc dir que aquesta vaileta, en molts aspectes, ja m'ha superat. —afegí en Marià.

—Això rai, no costa tant... —va dir en veu baixa i de forma burlanera un jove assegut al fons.

—Té un domini portentós de la figura humana. M'atreveixo a dir que millor que cap de vosaltres. —Seguí dient en Marià.

—Au va! Calla —va dir en Jeroni—. Que no veus que estan dient ridiculeses? Sembla mentida que tan gran i no te n'adonis. El dia que una dona pinti millor que jo, em retiraré de l'ofici!

Va sonar una rialla general, un clam popular aprovant les paraules d'en Jeroni.

—Us puc preguntar per què penseu que una dona no pot pintar com un home, em podeu donar una explicació?—. Els etzibà en Marià, visiblement molest.

Jo sí que puc —va dir un home petit, camacurt i calb assegut cap a mig auditori—. I és una explicació científica molt senzilla de demostrar.

Tots els detractors de la proposta es van girar expectants. No volien dones al Cercle, però no sabien ben bé per què i necessitaven algú que els hi raonés el seu malestar. Algú que els justificqués el seu masclisme amb raonaments més digeribles.

Aquell home era antropòleg i s'havia aficionat al dibuix amb la voluntat de plasmar sobre el paper els seus descobriments. Ara, ja jubilat, havia trobat en la pràctica del dibuix una bona manera de passar l'estona, i les xerrades al Cercle artístic l'amenitzaven molt.

—Tu diràs, Feliu —li digué en Marià.

—Fa molts anys que veig i estudio cranis humans i puc afirmar que les dones tenen el cap més petit que els homes, per tant, la seva massa encefàlica és més petita, cosa que els hi fa més difícil raonar i adquirir coneixements. Tots hem vist pels carrers dones fent xerrameca de coses banals, en lloc d'estar fent servir el cap per fer comentaris més constructius.

Un altre murmuri d'aprovació va recórrer la sala.

Això que dius, Feliu —li va dir en Marià—. No té ni cap ni peus. Així, segons tu, un elefant pot raonar i adquirir més coneixements que tu?

—No home —el va intentar corregir en Feliu—, el que has de mirar és la proporció entre la dimensió del cervell i la massa corporal; proporcionalment, els humans tenen el cervell molt més gran.

Ui! Aneu pel mal camí —intervingué ara en Fabio, un estudiant de biologia que s'havia apuntat al Cercle recentment—. La proporció del cervell no té res a veure amb la capacitat intel·lectual. L'animal que té el cervell més gros en proporció són les musaranyes, el seu cervell és una dècima part del seu cos. Aquesta tesi d'en Feliu és completament falsa.

Jo el que crec —seguí en Marià prenent un to solemne—. És que us fa por que una dona, i a sobre jove, us passi la mà per la cara.

L'ambient es va anar escalfant, tots hi volien dir la seva, les discussions es van anar individualitzant, cada cop amb més vehemència s'exposaven els seus punts de vista. Punts de vista que, per part dels partidaris de no permetre l'entrada a les dones, no eren en absolut científics, sinó més moguts per un afany de llibertat per poder parlar de temes sense cap relació amb el món de l'art amb total llibertat, sense sentir-se coaccionats per la presència femenina.

En Puigmartí, en adonar-se que aquella discussió no arribaria enlloc, va decidir posar a votació l'acceptació de les dones com a sòcies del Cercle i tancar la sessió.

La votació va ser secreta i el recompte de vots va donar com a resultat, 87 vots en contra, 14 a favor i 22 abstencions.

Així doncs, van quedar inadmeses les dones i es va donar per acabada la discussió.

En arribar a Bellcingle, en Marià no va poder esperar més i es va dirigir a Rocaviu, a casa la Camil·la per fer-li cinc cèntims dels fets ocorreguts al Cercle Artístic de Girona. El que li va explicar va encendre l'esperit de la Camil·la, esperonant-la a demostrar encara amb més força la seva vàlua. Un esperit inquiet, de vegades necessita un entrebanc per inflamar el seu orgull i la Camil·la no era una persona que es deixés trepitjar.

Al cap d'uns dies, en Marià, sempre amatent a tot l'esdevenir artístic del moment, va saber de l'organització d'un premi de pintura a escala provincial de participació lliure i gratuïta.

Ho va comentar de manera informal a en Joan Torres aprofitant una seva visita i li va dir que ho podia dir a la Camil·la, que va rebre la notícia amb sorpresa. Això volia dir que en Marià ja la considerava plenament apta per a concursar-hi i això la va emocionar. Insegura com era, aquest reconeixement del mestre la va motivar a llançar-se amb totes les seves forces a la realització del que havia de ser la primera gran obra de la seva vida.

El tema no era lliure, l'obra guanyadora havia d'acabar a la paret d'una de les absidioles de l'Església del Carme, i com que l'obra la finançava el Bisbat que era l'organitzador del concurs, el tema escollit per a realitzar va ser una escena bíblica, una representació d'Adam i Eva al paradís.

El concurs contemplava l'execució d'una obra a mida reduïda, i l'autor de l'obra guanyadora s'havia de comprometre a pintar la definitiva en el termini de sis mesos, a la mida de 4 x 3 m.

En els dies següents, la Camil·la va estar com absent del món. Sovint agafava el tren cap a Girona, on se la veia remenant llibres a la biblioteca, pensant, cavil·lant, prenent notes i fent apunts. Sense deixar les seves obligacions, marxava de costura puntualíssima, sense entretenir-se gens ni mica. Mentre cosia i les altres xerraven, ella volava pel seu univers, absorta en els seus pensaments i imaginant escenes, moviments, llums i colors.

Un cop va tenir les idees clares i la composició decidida, va haver de començar la difícil tasca de buscar models per fer d'Adam i Eva. Evidentment, els havia de representar despullats i això limitava molt la recerca, ja que l'oferta de models disposats a posar nus és escassa. A les bases del concurs ja s'especificava, però, que els genitals no havien de quedar a la vista.

Pel fet de ser dona, havia d'actuar amb una desmesurada prudència a l'hora de cercar un home que es prestés a despullar-se per servir-li de model.

Per la mentalitat masculina de l'època, i potser també d'èpoques posteriors, el fet que una noia jove proposi a un noi de fer-li de model mig despullat, donava peu a múltiples interpretacions o, més ben dit, males interpretacions.

Durant uns quants dies va estar fent un repàs mental de tots els seus parents i coneguts sense aconseguir veure el personatge adequat. Havia de ser un home jove i de bona planta, no podia pas representar un Adam esquitat o esgarrat.

Finalment, va decidir inventar-se el personatge d'Adam. Se'n veia capaç. Si per "mala sort" guanyava el concurs i havia de pintar el quadre definitiu, ja s'espavil·laria; era un risc que no li va suposar cap greu prendre.

Per a la figura de l'Eva, va pensar demanar-li a la Caterina. La seva figura, esvelta, jove i radiant, li podia proporcionar una Eva perfecta.

No sabia com s'ho prendria, no era pas el mateix que pintar la seva cara. La Caterina estava en deute amb ella pels tractes que li havia fet amb el seu retrat, però la Camil·la no es va voler aprofitar d'això i va decidir de demanar-li amb molta mà esquerra.

Li va explicar que l'havien informat d'aquell concurs i li va confessar que ella s'hi volia presentar perquè li feia molta il·lusió. Li va exposar la necessitat de trobar models. Es feu un silenci, la Caterina havia d'assimilar la situació. I per no ser tan directa, li va preguntar si coneixia alguna noia que li semblés que pogués accedir a fer-li de model d'Eva.

Totes dues van fer un repàs mental de les seves companyes de costura, però a totes les trobaven inapropiades, unes per una cosa, les altres per un altre, cap de les noies donava el perfil.

Aquella nit la Caterina va estar pensant en la possibilitat de fer-li de model ella mateixa, però en el seu interior es lliurava una confrontació de sentiments contradictoris. Els dos platerets de la balança estaven completament plens. D'un costat hi havia la vergonya, la família, el què dirà la gent i en certa manera, la religió. De l'altre costat, hi havia l'art, la pintura i l'amistat. I per què negar-ho, un punt d'orgull per poder-se sentir admirada, encara que només fos a través d'una pintura.

Tot el cap de setmana va estar lluitant amb la seva moral, tan aviat tenia decidit servir-li de model a la Camil·la, com se li girava la raó i queia en un pou de depressió que la portava a veure-ho tot pecaminós. Era talment com molts artistes han representat la consciència, un àngel i un dimoni a cada costat que et van intentant portar cada un al seu terreny amb els seus arguments.

El dimecres següent, a costura, tan punt va arribar li va fer saber a la Camil·la que ella accedia a fer-li de model, però amb condicions. No ho havia de saber ningú i no havia d'anar a buscar la semblança de la seva cara, no volia que ningú l'identifiqués.

A la Camil·la li va semblar bé, al capdavant, el més difícil és aconseguir dibuixar un retrat versemblant que un rostre indefinit, anònim.

Va pensar que la Caterina també li serviria per buscar la postura de l'Adam, després ella ja faria una figura més musculada i masculina.

Aquella tarda, la tia Carme, la dona de l'oncle Joan, es va trobar amb la seva cunyada, la mare de la Camil·la, a la lleteria. La mare de la Camil·la es va afanyar a

explicar-li com estava la nena d'atragada amb la idea del concurs i la il·lusió que hi havia posat. Com és habitual, després la conversa va anar derivant cap a temes sense cap relació l'un amb l'altre, segons els hi anava passant pel cap: des de la veïna que estenia la roba íntima a la galeria a la vista de tothom fins a una corrua de malalties que patien l'una i l'altra, els remeis que necessitaven per guarir-les i els consells rebuts per altres dones en la mateixa situació. Converses d'aquelles que en arribar a casa ja s'havien oblidat.

Un cop a casa, però, aquesta vegada es va recordar perfectament de la conversa i tan bon punt va arribar l'oncle Joan li va explicar les il·lusions que la neboda havia posat en el concurs.

A l'oncle, li va saber una mica de greu haver-la embarcat en aquest concurs, perquè era un home bregat en les batalles intel·lectuals de la societat de l'època, i va entendre de seguida que la noia no tenia cap oportunitat de guanyar el concurs. No perquè la Camil·la no fos una pintora valuosa i capaç, sinó simplement perquè coneixia el jurat, format pels membres del clero més retrògrads de la ciutat. Un jurat com aquell, mai acceptaria penjar a la seva església una obra pictòrica feta per una dona, per bona que fos.

Quan l'oncle Joan li va dir el que en pensava, la Camil·la es va excitar sobre manera. Com podia ser que hi hagués tanta injustícia al món. Intel·ligent com era no va desistir en el seu projecte i va començar a buscar fórmules per tal d'aconseguir burlar el jurat. Va recordar el cas de la Caterina Albert, l'escriptora també empordanesa de l'Escala, que firmava com a Víctor Català, un nom d'home, pel mateix motiu que ho tenia de fer ella: el masclisme.

Un cop solucionat el problema dels models de manera prou satisfactòria, ara a la Camil·la se n'hi presentava un altre no menys complicat, lluitar contra el masclisme de l'església. Aquest no era un problema artístic i a ella el preocupava especialment.

Hi havia dues alternatives, presentar l'obra amb pseudònim o trobar algú que es presentés amb la seva obra i si guanyava, ella faria el quadre definitiu. Més endavant, quan el quadre fos instal·lat al seu lloc, es desvelaria la veritable identitat de l'autor.

Si posava un pseudònim, es desemmascararia en el moment del veredictes i corria el perill que el jurat, en conèixer l'autoria de l'obra guanyadora, es fes enrere i no li encarregués l'obra definitiva a ella. I si un altre es presentava com a autor, havia de ser algú de reconeguda confiança i capaç d'engalipar el jurat quan li demanessin explicacions sobre la realització de la pintura.